

La Festa Major de Sant Pau i el fet tradicional que això comporta per al nostre poble i els que hi vivim és del tot important i rellevant. Ribes és ple de fets i referents històrics i s'ha convertit en el que és avui dia gràcies a un passat, segons l'època, millor o pitjor, i a uns fets que han marcat tot allò que ha estat després aquest indret. Només si ens aturem i veiem l'entorn físic que ens envolta i els canvis que ha sofert, l'amplitud del terreny i el creixement del poble durant diferents segles, ja podem veure que tot s'ha transformat. Aquest augment general ha fet que el nucli principal de població, situat primerament a Sota-ribes, cada cop fos més gran, fins arribar, amb el temps, a la seva total expansió. Aquestes línies són només una petita referència, un bri de fil que es pot seguir estirant, una petita part dels inicis de la història del que és avui Sant Pere de Ribes i del que podria ser l'inici del que avui celebrem com a festa major. És com un raconet on potser trobar una resposta al com ho festegem, a l'inici d'allò que s'ha convertit, amb el pas dels anys, en tradició.

ORIGENS

Després de creuar les Parellades, quan sortim de Ribes i prenem el camí de pedres a mà esquerra, veiem com es conserva, dalt del turó i al peu del Montgròs, l'ermita de Sant Pau i un dels nuclis de població més antics que té com a referent el poble de Ribes.

L'època iberoromana hi va deixar empremta als seus voltants. A les zones de vinya properes a l'era van ser trobades restes humanes, així com objectes característics d'altres temps com àmfores o sitges de terra cuita. Més endavant van ser identificats com a provinents d'un assentament rural romà que hi havia hagut antigament i als anys 1950 i 1981 s'hi van dur a terme diverses excavacions, les quals van permetre trobar-hi més materials antics.

En la seva obra *Regalims d'Història de Sant Pere de Ribes*, Pere Puig i Roig ja ens parla sobre l'origen de l'ermita de Sant Pau i les arrels d'aquest poble. La va escriure basant-se en les notes

i documents històrics recollits per Josep Bertran i Miret sobre el nostre poble; per mossèn Andreu Malgà, que va publicar al setmanari el *Montgròs* del 1910 al 1912 els seus *Perfils històrics de Sant Pere de Ribes*, i per Fra. Josep M. Coll, l'autor de *Notes històriques*.

Expliquen com als inicis de tot, es creu que hi havia un santuari anterior a l'actual. L'existència d'un poble anomenat Bell-lloc a Sota-ribes s'anomena també a la carta de franqueses del bisbe Vives de Barcelona als habitants de l'indret, de l'any 990, que diu que on es concentrava més població aleshores era als seus voltants, i també prop de Sant Pau, amb el *pèlag de Sant Pere* a la vora i a la part posterior del santuari el *collet de la salve Regina*.

La proximitat del Bell-lloc amb Tàrraco és un dels motius pels quals es creu en l'origen romanocristià d'una antiga paròquia de Ribes que existia cap al segle XII, durant l'època de la desfeta dels

El conjunt format pel Castell de Ribes i l'Església Vella, construïda al segle XVII. La imatge mostra una part de paret arruïnada l'any 1898, que després es va reconstruir.

El conjunt format pel Castell de Ribes i l'Església Vella, construïda al segle XVII. La imatge mostra una part de paret encunada l'any 1898, que després es va reconstruir.

L'ermita de Sant Pau en una imatge publicada el 1912 a la revista La Penya, hi veiem l'alcaldre Pere Miret Cardà als terrenys propers.

Almoràvits, que van devastar el Penedès i més tard també Barcelona. El comte Ramon Berenguer III els va derrotar l'any 1126 i es va annexionar el comtat de Besalú i el de Cerdanya, que es van passar a integrar al nucli de Barcelona-Girona-Osona.

Motius històrics com aquest explicarien l'existència de l'església romànica del segle XI, dedicada a Sant Pere, enclavada dins els murs del Castell de Ribes, i que es va mantenir fins al 1663. Després es varen fer les obres de l'Església Vella, l'actual, que van finalitzar el 1674, i de la qual destaca el Portal de les Ànimes, d'estil renaixentista i del 1664. De l'anterior només se'n conserven part de la façana i la porta d'arc de mig punt.

A la Casa del Terme, també a Sota-ribes, era on antigament es trobava l'anterior ajuntament del poble.

Pel que fa al santuari de Sant Pau, els primers documents que en parlen són de l'any 1485, tot i que la construcció de l'actual es va iniciar a principis del segle XVIII, amb un edifici central, amb teulada a tres vessants i façana d'estil barroc, com el seu altar major, dedicat al Sant. Les seves bandes laterals contenien pronunciats contraforts i, de forma adossada, s'hi va construir l'habitatge, de planta baixa i d'un sol pis.

L'ermita i la casa de l'ermità adossada a aquesta, en una imatge de postal antiga d'una tirada que se'n va fer de Ribes, i que ens mostra l'aspecte que llavors tenia.

LA FIGURA DE L'ERMITÀ

Fins a començaments del segle XIX l'ermità de Sant Pau també s'encarregava de les captes de blat i vi. El capellà del poble i l'Ajuntament, cada any, nomenaven uns administradors que guardaven les captes de les festes que es celebraven a Sant Pau. Un dels recordats per Mn. Malgà a la seva obra és Hieronimus Mercer, del 1594 (el primer de qui es va tenir coneixement), tot i que n'hi va haver molts d'altres, de destacats, com Pere Miret i Cerdà o Josep Roig i Montaner.

A petició de Joan Darder, rector de Ribes, l'ermita va rebre un seguit de reparacions i millores, gràcies als diners cedits per ell mateix,

mitjançant les seves últimes voluntats, entre finals del segle XVII i principis del XVIII. El seu successor, Pau Romà, va fer executar-hi les obres.

Al 1706 es van aplanar els terrenys cedits pels propietaris Carbonell Mestre i Puig Vallès per construir-hi la nova ermita, però amb l'esclat de la guerra de Successió el procés es va aturar i les obres no es van reprendre fins al 1744.

Hi va haver noves millores entre els anys 1796 i 1799, quan n'eren administradors Josep Mestre del Racó i Josep Cuadras del Palou. Aquestes reparacions van finalitzar el 1804 després, de diverses aturades, amb la restauració també de la casa de l'ermità i de l'era.

Una baixada antiga de Sant Pau, un 25 de gener,
amb alguns cabeçuts dels estrenats el 1915,
barrejats entre el públic.
A mà esquerra, dalt de tot, la capella de Sant Pau Xic.

APUNTS HISTÒRICS

Quan va finalitzar la construcció del santuari de Sant Pau, va esclatar la guerra del Francès, al 1808, contra la invasió dels exèrcits de Napoleó Bonaparte, i que a Espanya és coneguda com la Guerra de la Independència. Això va fer que el liberalisme aportés cert sectarisme contra el fet religiós i l'ermita fos assaltada, i es fessin malbé tots els béns. A finals de la dècada del 1800 l'ermita i les terres foren considerades annexes als bens del Curat i es van posar a subhasta, tot i que finalment, després de força tràmits i al·legacions, van quedar en propietat de l'Ajuntament i del poble. L'Eco de Sitges, al gener de 1895, va publicar un article de Josep Bertran i Miret i Pare Miret i Cerdà, que duia per títol La ermita de San Pablo en San Pedro de Ribes. Va ser el primer que es publicava sobre el santuari. En Bertran era l'apotecari de Ribes i una persona estudiosa molt interessada per la història i els fets que anaven succeint al poble. Va escriure, entre d'altres obres, la *Flora farmacèutica de Sant Pere de Ribes i su comarca* i era un ferm seguidor de tot allò relacionat amb el seu entorn. Va deixar uns escrits anomenats Notes, presents en el *Llibre II de la Obra y Confrarias de la parròquia*. En aquesta quedava reflectida bona part de la història de Ribes entre els segles XVII i XIX. De l'obra, se'n va perdre el rastre al 1936, en plena Guerra Civil, tot i que a les notes de Josep Bertran hi van quedar reflectits abundants fets que parlen del nostre poble. Una greu malaltia li va impedir publicar la seva *Història de l'Ermita de Sant Pau*, un document que ja parlava, aleshores, del dia 25 de gener com a dia de la Conversió de l'Apòstol, i del tradicional Aplech que s'hi celebrava, i a través del qual els creients pregaven i demanaven protecció davant les afeccions de la gola i respiratòries.

Aquesta festa tradicional, l'Aplech, consistia en un solemne ofici i cant dels Goigs, i al qual també assistien les autoritats del poble. A la tarda, a l'era del santuari, hi havia música, i venia gent d'arreu de la comarca per afegir-se a l'acte.

A l'*Aplech de Sant Pau de Ribes. Joguet Bilingüe* en un acte escrit el vers per N.N en 1866, que va transcriure Xavier Miret i Mestre, ja es mostra com se celebrava el 25 de gener a mitjan del segle XIX. Es tracta d'una de les primeres obres teatrals de l'època de la Renaixença, escrita en català, i que es va trobar, de sobte, a la Biblioteca Nacional durant un viatge de l'autor i Araceli Albà a Madrid. Es va escriure el 1866, tot i que deu estar ambientada cap al 1854. Aquesta, forma conjunt amb dues obres literàries més: *La tornada de Ultramar ó sia Sehona part de l'Aplech de Sant Pau de Ribe*, una comèdia semiseriosa en dos actes escrita en vers per N.N, i *La festa dels pescadors*, sarsuela bilingüe en dos actes, lletra de N.N i música de Rafael Argenter. Totes 3 obres hi estan relacionades, tal com comenta X. Miret, donat que en la segona, que representa el retorn d'un americà a Ribes, l'escena té lloc a Barcelona, i en la tercera obra els fets passen en un poble de la costa, potser Vilanova i la Geltrú, pels llocs als quals fa referència.

Fa més de 150 anys que es va autoritzar que les obres teatrals poguessin ser representades, segons els expedients de censura que varen consultar a Madrid. Es desconeix a qui pertanyen les inicials N.N de qui les signa.

Malgà també paria de dos patrons al poble de Ribes: Sant Pere, el principal, i Sant Pau, les festes dels quals s'han celebrat el 29 de juny i el 25 de gener, respectivament, tot i que en aquesta última no se celebra el dia del sant, sinó la conversió d'aquest apòstol. Sant Pau és el 29 de juny, també.

APUNTS HISTÒRICS

Quan va finalitzar la construcció del santuari de Sant Pau, va esclatar la guerra del Francès, al 1808, contra la invasió dels exèrcits de Napoleó Bonaparte, i que a Espanya és coneguda com la Guerra de la Independència. Això va fer que el liberalisme aportés cert sectarisme contra el fet religiós i l'ermita fos assaltada, i es fessin malbé tots els béns. A finals de la dècada del 1800 l'ermita i les terres foren considerades annexes als béns del Curat i es van posar a subhasta, tot i que finalment, després de força tràmits i al·legacions, van quedar en propietat de l'Ajuntament i del poble. L'Eco de Sitges, al gener de 1895, va publicar un article de Josep Bertran i Mirat i Pere Mirat i Cerdà, que duia per títol La ermita de San Pablo en San Pedro de Ribes. Va ser el primer que es publicava sobre el santuari. En Bertran era l'apotecari de Ribes i una persona estudiosa molt interessada per la història i els fets que anaven succeint al poble. Va escriure, entre d'altres obres, la *Flora farmacèutica de Sant Pere de Ribes i su comarca* i era un ferm seguidor de tot allò relacionat amb el seu entorn. Va deixar uns escrits anomenats Notes, presents en el *Llibre II de la Obra y Confrarias de la parròquia*. En aquesta quedava reflectida bona part de la història de Ribes entre els segles XVII i XIX. De l'obra, se'n va perdre el rastre al 1936, en plena Guerra Civil, tot i que a les notes de Josep Bertran hi van quedar reflectits abundants fets que parlen del nostre poble. Una greu malaltia li va impedir publicar la seva *Història de l'Ermita de Sant Pau*, un document que ja parlava, aleshores, del dia 25 de gener com a dia de la Conversió de l'Apòstol, i del tradicional Aplech que s'hi celebrava, i a través del qual els creients pregaven i demanaven protecció davant les afeccions de la gola i respiratòries.

Aquesta festa tradicional, l'Aplech, consistia en un solemne ofici i cant dels Goigs, i al qual també assistien les autoritats del poble. A la tarda, a l'era del santuari, hi havia música, i venia gent d'arreu de la comarca per afegir-se a l'acte.

A *L'Aplech de Sant Pau de Ribes. Joguet Bilingüe* en un acte escrit el vers per N.N en 1866, que va transcriure Xavier Miret i Mestre, ja es mostra com se celebrava el 25 de gener a mitjan del segle XIX. Es tracta d'una de les primeres obres teatrals de l'època de la Renaixença, escrita en català, i que es va trobar, de sobte, a la Biblioteca Nacional durant un viatge de l'autor i Araceli Albà a Madrid. Es va escriure el 1866, tot i que deu estar ambientada cap al 1854. Aquesta, forma conjunt amb dues obres literàries més: *La tornada de Ultramar ó sia Sehona part de l'Aplech de Sant Pau de Ribe*, una comèdia semiseriosa en dos actes escrita en vers per N.N, i *La festa dels pescadors*, sarsuela bilingüe en dos actes, lletra de N.N i música de Rafael Argenter. Totes 3 obres hi estan relacionades, tal com comenta X. Miret, donat que en la segona, que representa el retorn d'un americà a Ribes, l'escena té lloc a Barcelona, i en la tercera obra els fets passen en un poble de la costa, potser Vilanova i la Geltrú, peis llocs als quals fa referència.

Fa més de 150 anys que es va autoritzar que les obres teatrals poguessin ser representades, segons els expedients de censura que varen consultar a Madrid. Es desconeix a qui pertanyen les inicials N.N de qui les signa.

Malgrà també paria de dos patrons al poble de Ribes: Sant Pere, el principal, i Sant Pau, les festes dels quals s'han celebrat el 29 de juny i el 25 de gener, respectivament, tot i que en aquesta última no se celebra el dia del sant, sinó la conversió d'aquest apòstol. Sant Pau és el 29 de juny, també.

El petit oratori de Sant Pau Xic, just al tomb que ens condueix camí de l'ermita.

LES OFRENES A L'ERMITA

Les nombroses recaptacions en forma d'ofrena que feien els devots al sant, en forma de lliures, s'empraven per anar fent millores al santuari i feien que els fidels sempre pensessin en la possibilitat de poder-ne construir un de més gran.

Amb les donacions es va adquirir una imatge de metall per a l'altar, es va construir un campanar i també es van destinar aportacions per poder incloure-hi una campana, entre d'altres.

Hi ha documents que expliquen com Pau Parés Llopis es va veure assaltat a les costes del Garraf per una colla de lladres i després de sortir-ne sa i estalvi va fer una promesa a l'apòstol Sant Pau consistent a treballar per la construcció d'una nova ermita i una imatge del sant.

La forta devoció religiosa d'aquella època van fer que Parés ho agrais al Sant i complís amb la promesa que havia fet. La imatge de Sant Pau va ser venerada al santuari fins al 1936. L'encàrrec de l'obra es va fer a un escultor mallorquí. Un cop feta, es va fer portar a la vila de Sitges directament per via marítima.

A meitat del camí que ens porta a l'ermita hi trobem, a mà esquerra, una petita capella anomenada Sant Pau Xic, del segle XV.

N'existia una altra, fins al 1880, que estava situada de forma annexa a la zona de Solers, i que es creu que va desaparèixer amb les obres que es van fer a la casa, que varen suposar canvis en aquesta finca com la incorporació d'un mur a tot el seu voltant. Cal recordar que Solers fou ocupada pels monjos agustins fins al 1835, possiblement els responsables de la seva construcció.

Sant Pau Xic conté al seu interior un petit altar i la imatge del Sant plasmada sobre rajoles. Aquesta es pot veure per una petita finestra que té la porta, de forma elevada. La teulada sempre és plena de pedres, a causa de la tradició que assegura que la noia que l'encerti i la mantingui dalt, es casarà aquell mateix any.

LA CELEBRACIÓ DE FESTES TRADICIONALS

La festivitat de Sant Antoni era la primera que el poble de Ribes celebrava amb caire folklòric en començar l'any, el 17 de gener, i durant la qual es feia el tradicional Ofici i ball a la tarda, al Casino. Es duia a terme també la benedicció d'animals domèstics i, després, pels carrers del poble tenien lloc els Tres Tombs típics d'aquest dia. A pobles veïns com Vilanova, que era Festa Major, l'any 1860 ja comptaven amb 17 colles que oferien balls populars per carrers i places, entre ells el ball de bastons, els diables, el ball d'en Serrallonga, el de Santa Margarida, el ball de les Criades o el dels Malcasats. Així també ho explica a la seva obra Pere Puig i Roig, que fa referència a "la celebració de la festa de Sant Pau a l'ermita des de temps inmemoriables, amb un Ofici solemne, el seguici d'autoritats i l'actuació de balls populars". Les ballades de sardanes a la tarda a la plaça propera i la venda de refrescos i de postres com el tortell de Sant Pau, el tortell de "duro", a un preu més assequible, o el sabre, eren típics.

Un dels actes tradicionals que també tenia lloc per Sant Pau era l'Encant o Ball de Coques, al davant de l'ermita, i on es feia una subhasta de coques i conjunts com la Joventut Ribetana o La Moderna hi tocaven diferents peces de música. Cap als anys 40, després d'una època duríssima a causa de la guerra, aquestes es van substituir per ballades de sardanes, per més endavant la celebració acompanyar-se de balls de tarda en altres locals de Ribes.

Altres festivitats que Ribes també celebrava al llarg de l'any

eren el Dijous Gras, durant el qual era tradició menjar carn de porc i coca de lardons i sortia una comparsa que feia un petit recorregut pel poble, amb parelles disfressades. El 1905 va desaparèixer per la celebració de balls a d'altres indrets com el Centre Recreatiu, també anomenat Casino.

Eren motiu de festa de forma destacada altres dates del calendari com la Quaresma, el diumenge de Rams, el dissabte de Tot Sants, la Pasqua, Corpus o la nit de Sant Joan, entre d'altres.

D'en Josep Bertran i Miret encara es conserven gran part dels dietaris en els quals anava explicant tot el que succeïa al poble de Ribes i als seus vilatans durant les últimes dècades del 1800. També hi anotava els guanys i pèrdues diaris de la farmàcia que regentava (aleshores al carrer Nou) i els naixements, defuncions i fets i anècdotes curioses sobre Ribes. Altres vegades hi comentava notícies que havia llegit al *Nuevo Mensajero de Villanueva*, els seus viatges a Barcelona a ca l'Andreu per anar a buscar material farmacèutic, o coses que passaven a tots aquells que coneixia. Sobre la celebració del 25 de gener, Bertran escriu: "*Oficio en la ermita y por la tarde baile con la orquesta de Villafranca, del Sr. Camps. Asiste el Ayuntamiento. Acudieron muchos forasteros. Por primera vez se baila en el local del Casino (bajos)*". Era l'any 1883, i explica com l'endemà, el 26 de gener, també se celebrava ball, al Casino i al Saló de Socis a la nit, i durant tots dos dies venien a festejar Sant Pau moltes persones de Sitges i Vilanova, amb tartanes i carruatges.

Any 1896. El Centre Recreatiu o Casino de Ribes durant les obres de reconstrucció d'un dels laterals. Es va inaugurar el 1883 i més tard va obrir també una sala a l'aire lliure: el Tivoli.

La Festa Major era seguida per moltes persones que venien a celebrar l'ambient festiu del poble, que es guarnia de festa per anar a ballar.

La vida social i cultural de Ribes entre els anys 30 i 40 es veu marcada primerament pels estralls de la Guerra Civil. Aleshores al poble hi havia, entre d'altres associacions (algunes amb principis de caire polític), tres locals on la gent es reunia i s'hi feien celebracions: el Centre Recreatiu o Casino, creat l'any 1883; el Centre Parroquial, que va obrir portes l'any 1924 i el Local, que el formava un gran nombre de la Societat d'Agricultors i Obrers i que va estar en funcionament fins al 1939 (el local de l'entitat va ser tancat per sempre més i va haver-hi una fortíssima repressió vers els seus socis i dirigents).

A finals dels anys 40, les ballades per Festa Major a la plaça Marcer estaven del tot consolidades i cap al 1943 el poble ja gaudia de certa activitat cultural que venia donada per part d'iniciatives sorgides dels mateixos habitants d'aleshores. En aquesta època també se celebra la Pasqua amb les tradicionals Caramelles i es va voler recuperar la cavalcada de Reis a Ribes per part de la formació nascuda amb el nom de Biblioteca-Arxiu PeCeGe, de la qual, entre d'altres, formava part Jaume Gómez i Puig, un dels precursors de les Caramelles al poble. També van sorgir altres agrupacions com la FAE, una associació cultural i esportiva, de marcat caràcter religiós, amb les sigles de Fe, Art i Esplai o d'altres com

La plaça Marcer als anys 30. Fou urbanitzada anteriorment quan era alcalde de Ribes Joan Giralt i Robert. El seu voltant es troba enrajolat i l'accés a peu pla.

EDEM, que volia dir Empresa d'Espectacles Morals, formada per alguns membres del Centre Parroquial i de la Federació de Joves Cristians de Catalunya.

La Diada de Sant Miquel se celebra per primera vegada el 1945, amb Ofici a l'església Vella, focs artificials i entreteniment. Un any més tard, la plaça Marcer acollí l'estrena de la sardana *Sota el cel de Ribes* i colles de balls populars com la dels capgrossos o els bastoners es convertien en habituals a les Festes Majors.

Tonades com l'antiga *Boja* foren recuperades més endavant pels Grallers de Ribes i la col·laboració dels Grallers del Vendrell, per tornar a ser ballades a les cercaviles.

Aspecte dels capgrossos de Ribes el 1949. S'havien estrenat feia 2 anys per la Festa Major de Sant Pere.

Els bastoners fent la típica pujada a Sant Pau l'any 1951, amb l'ormita al fons, seguits de públic.

ANTIGUES COLLES

Al programa d'actes del 1901 ja es fa referència, en les seves pàgines, a una colla de cabeçuts. Va ser quinze anys després que l'Ajuntament va engegar la compra de quatre primers nans que amb el pas del temps van anar desapareixent, i amb les aportacions de la gent del poble se'n van estrenar uns altres al 1947, adquirits a la Casa Ingenio de Barcelona i duts per diversos portants de Ribes. Cap al 1960, de mica en mica, la colla es va anar engrandint i també hi van tenir cabuda als anys 70 els primers cap-i-cossos o "capis".

El ball de bastons a Ribes també prové de la tradició antiga, així com l'anada a ballar per les masies del poble, que avui se segueix mantenint. En fa referència el 1892 *L'Eco de Sitges* i van participar a les Festes Majors al llarg del segle XIX i XX, acompanyats de flabiol, excepte en algunes ocasions. Cap als anys 40 també es té constància d'una colla que acompanyava el Drac Vell i els capgrossos i més endavant de l'augment del nombre de participants, així com també d'infantils, conservant-ne la coreografia del ball. La colla gran de bastoners, que acompanya tota la resta, va sorgir el 1967 amb el nom de *petits bastoners ribetans*. L'any 2003, entre d'altres projectes, van elaborar, amb la col·laboració de Blas Coscollar, el llibre *El ball de bastons a Ribes*,

publicat per Arsis Editorial.

A Ribes, també hi va haver antigament una colla del ball de Cercolets, que al 1963 va fer la seva primera aparició en públic i en la qual als inicis només participaven nois. Més endavant ja hi van participar noies i és un element festiu que avui també trobem novament a les cercaviles.

El ball de les Gitanes del Penedès estava molt arrelat a Ribes, i ja se'n parla al 1892, per Sant Pau, en articles de diaris com *L'Eco de Sitges*. La dansa, com passava amb el ball de diables, contenia versos parlats, que sovint donaven a conèixer l'actualitat del poble i anècdotes en forma satírica. L'autor Pere Grases va recollir l'any 1935, en unes excursions fetes pel Penedès, un seguit de materials de caire folklòric, entre els quals hi havia uns versos del ball de gitanes. A la dècada dels anys noranta a Ribes n'existien tres colles, de les quals en resten dues. Ha desaparegut la de les Gitanes del Vallès, la dansa de la qual representava un casori i els nuvis anaven al davant. Aquestes gitanes ballaven sense pal.

Actualment a les cercaviles de Ribes trobem la colla de les Gitanes del Penedès, que va sortir cap als anys 90 i el ball de les Gitanes de Ribes, el qual gràcies a un recull de dades històriques va poder traspasar elements del ball antic de les anomenades Gitanes del Penedès a l'actual, i per Sant Pere de 2007

El ball de Cercolets de Ribes acompanyats de l'àngel i els seus components, aleshores tot nois. Era l'any 1963.

recuperaven la dansa, amb la incorporació dels versos parfats. El 25 de gener de 1972, s'inaugura un nou element folklòric a les festes majors de Ribes: el Drac de Tres Caps, una obra realitzada per la gran artista Lola Anglada a través d'un encàrrec de Pere Carbonell, i que va dur a terme la Casa Ingenio de Barcelona per substituir el drac vell. D'aquest, se'n té constància fins al 1959. Va ballar a les cercaviles des de 1915 i fins entrats els anys 40, i després va desaparèixer a causa del mal estat en què es trobava i el pas del temps, que l'havia anat deteriorant.

Aquest drac, d'un sol cap, havia estat fruit d'una aportació de Josep Puig i Mirret al Redós de Sant Josep i Sant Pere. La celebració de "l'arribada" d'aquest drac es va fer al Castell de Sota-ribes i va anunciar-se al programa de festes d'aquell

Imatge de la colla de diables de Ribes de l'any 1958. N'hi va haver una d' anterior a principis dels anys 50.

Una imatge antiga de la tradició a Ribes del Ball de les gitanes del Penedès, amb onze components, realitzant la dansa del pal.

Sant Pau com la "Captura del Drac" per la colla de diables, seguida d'una "Espectacular desfilada folklòrica" fins a la Casa de la Vila, on es va fer l'exhibició de balls populars. A partir d'aleshores el Drac ha format part de les cercaviles de Festa Major de Ribes i de les Roquetes, quan aquestes van començar, i fins que no van estrenar la Dragona, el 1995. El Drac de Tres caps de Ribes al 1991 va ser renovat per una còpia igual però feta en fibra de vidre, entre d'altres raons per disminuir-ne el pes.

Al 1951 es va formar la primera colla estable de diables, tot i que ja havien tingut presència a les festes majors durant alguns anys a principis de segle. Un any després, al 1952, la colla de balls va créixer amb l'estrena dels primers gegants el dia de Sant Pau i amb la presència, en aquest dia

Imatge del drac vell de Ribes, d'un sol cap, a les seves acaballes. Va deixar d'amenitzar les cercaviles l'any 1959.

tant especial, dels gegants de Vilanova i Sitges. A l'any 1995 es va recuperar l'antic acte sacramental propi dels diables de Ribes, transcrit per Joan Amades com a tal i recollit, també, per Pere Grases. Anteriorment, al 1972 se n'havia estrenat un altre, amb més versos satírics de la colla.

A meitat de la dècada dels noranta també s'organitzava pels volts de Festa Major una diada castellera, tot recuperant les actuacions que ja havien protagonitzat antigament colles forànies i que a principis dels vuitanta van recuperar els Castellers de Ribes.

El Drac de Tres Caps de Ribes quan es va inaugurar, el 1972, gràcies entre d'altres, als donatius de gent del poble.

Els gegants de Ribes en una fotografia feta a Sant Pau. Foren estrenats el 1952 i van lluir vestits de Rafael Roig i Tomàs.

Sant Pau

Sant Pau ras, de collita omple el cabàs.

Sant Pau nevad, any de fam assegurat.

Sant Pau mullat, tot l'any esgarriat.

Sant Pau serè, tot l'any anirà bé.

L'ERMITA ELS DARRERS ANYS

Un dels ribetans més recordats a Ribes com a ermità del poble és el desaparegut Josep Vendrell Milà, conegut com en *Sant Pau*. Hi va viure amb la família fins al 1999 fent de pagès. Amb la seva marxa va deixar enrere sis generacions d'ermitans, per després passar a ser adjudicada la masoveria i la cura de l'ermita a Xavier Puig i Batet, l'actual masover, que durant aquest temps s'ha fet càrrec de gestionar les celebracions que s'hi duen a terme al llarg de l'any, com poden ser diversos actes litúrgics, culturals i altres festejos, així com les visites que rep el mateix santuari.

La seva entrada es va produir l'any 2000, per acord del Consistori ribetà, tot i que la reforma que va dur a terme de la casa annexa a l'ermita va començar abans, al juny del 1999. Aquesta va consistir en la rehabilitació de totes les estances i la façana principal, el seu entorn, i en la millora d'espais. L'ermita ha estat rehabilitada començant per les escales d'accés i més endavant per la coberta i el sistema de drenatge del seus voltants, ara fa un any. El seu aspecte ha canviat amb el pas del temps, amb la restauració també de la façana i la campana.

Durant la Festa Major d'hivern, el 25 de gener, s'hi continua celebrant la tradicional anada i la baixada a Sant Pau, l'Ofici i l'acompanyament de les autoritats locals, el llarg seguici de

balls populars, amb recents colles sorgides o recuperades durant les últimes dècades. És el cas de les de les gitanes, els cabeçuts o la incorporació de nous elements festius com el drac o els dimonis petits, els cascavells, el ball de cintes, les panderetes, sorgides al 1996, o els panderos, entre d'altres. El ball de pastors també és un dels trobats, tot i que al 1959 a Ribes ja hi havia una colla que va acabar de sortir a les cercaviles als anys 80. Al 1993 va ressorgir. També els gegants, Andreu i Marina, van ser estrenats per Sant Pau del 1999... Ribes creix i la Festa Major, també. La voluntat de tots és la de mantenir un dels referents històrics del poble en les millors condicions possibles, fent que això no tregui lloc, entre d'altres, a la tradició festiva que això suposa. Els més menuts ja participen a colles, ja pugen amunt cap a l'ermita sentint la gresca i la celebració.

Nosaltres, també els petits, els grans i els que encara són més grans, no deixem que la festa sigui desconeguda, gaudim de cada ball, no perdem aquell esperit alegre i visquem un nou Sant Pau.

Que es cremi tota la pólvora, que tothom balli content, mantinguem viva l'alegria perquè a Ribes és festa gran, i la gralla, pel carrer del Pi, ja treu el cap, ja és a punt, ja baixa sonant...

Ajuntament
Sant Pere de Ribes